

Complexnummer: 520152

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 21
F 033 421 77 99
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

Kerkstraat

Aantal complexonderdelen

4

Monumentnummers van complexonderdelen

520153, 520154, 525191, 525192

Woonplaats

Beek en Donk

Gemeente

Laarbeek

Provincie

Noord-Brabant

Hoofdadres van hoofdobject

Kerkstraat 1, 5741 GK Beek en Donk

Complexomschrijving

Inleiding.

Het tussen 1933-'35 door de architect H.W. Valk gebouwde complex bestaat uit Kerkstraat 1, de KERK van de H. Michaël (1), Kerkstraat 3, de bijbehorende PASTORIE (2), een BEELD van het H. Hart (3) en een BEELD van de H. Michaël (4), alle gesitueerd in de dorpskom van Beek. De kerk vervangt de tussen 1830-'36 op het Heuvelplein gebouwde Waterstaatskerk. Deze Waterstaatskerk, de opvolger van een op het Heuvelplein gesitueerde schuilkerk, werd door het kerkbestuur vanwege type en stijl als 'te weinig katholiek' ervaren. Een nieuwe kerk, die als de plaatselijke middeleeuwse H. Michaelkerk beter zou moeten passen in het Brabantse dorpsbeeld, werd met opzet niet gerealiseerd op de oude open plaatse (Heuvelplein), maar op de nabij gelegen hoek van de (huidige) Koppelstraat en de Kerkstraat. Ondanks de grotere afstand bepaalt de kerk toch mede het aanzicht van de oostelijke zijde van het Heuvelplein.

Omschrijving.

Het betreft een coherente groep van kerkelijke gebouwen in functionele relatie tot elkaar, bestaande uit een in historiserende Delftse School-stijl uitgevoerde 'christocentrische' kruisbasiliek en een in dezelfde stijl gebouwde pastorie. Door de architectuur met haar 'middeleeuws' aandoende vormtaal, het veelvuldig gebruik van handgevoormde kloostermoppen, monnik en non-pannen en ruw smeedijzer en het ambachtelijke karakter van de technische uitvoering, lijkt het alsof de kerk er al eeuwen staat en het gebouw het historische centrum van de plaats is. De eenvoudige en gesloten vormtaal maakt een moderne indruk maar zoekt tegelijkertijd aansluiting bij

traditionele waarden. Het complex is gelegen op een ruim, onregelmatig vierkant perceel. Aan de zijde van de Koppelstraat bevindt zich naast de tuin van de pastorie een uitgestrekte moestuin, waardoor het landelijke karakter van de kerkelijke gebouwen nog versterkt worden.

Waardering.

Het complex is van algemeen belang. Het heeft cultuurhistorische waarde als herinnering aan de geschiedenis van het katholicisme in het zuiden en is van belang als voorbeeld van de typologische ontwikkeling van de christocentrische volkskerk. Het geheel heeft een bijzondere architectuurhistorische kwaliteit, is van groot belang als voorbeeld van de traditionalistische fase in het oeuvre van architect H.W. Valk. De groep heeft ensemblewaarden, zij bepaalt voor een belangrijk deel het silhouet en daarmee het aanzien van de kom van het dorp.

Monumentnummer*: 520153

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 22 juli 2002
Kadaster deel/nr: 16375/15

Monumentnaam**

H. Michael

Complexnummer

520152

Complexnaam

Kerkstraat

Woonplaats*

Beek en Donk

Gemeente*

Laarbeek

Provincie*

Noord-Brabant

Straat*

Kerkstraat

Nr*

1

Toev.*

Postcode*

5741 GK

Woonplaats*

Beek en Donk

Situering

Locatie

Plaats: Beek

Kadastrale gemeente*

Beek en Donk

Sectie*

K

Kad. object*

Appartement

Grondperceel

975

Rijksmonumentomschrijving**

Inleiding.

De H. MICHAELKERK is een georiënteerde, zogenoemde christocentrische kruisbasiliek met westelijke toren van vijf geledingen, een driebeukig schip van vijf traveeën (met relatief smalle zijbeuken) dat door een triomfboog ten dele is afgescheiden van het diepe driebeukige transept met sterk benadrukte vieringspartij. Deze kruising vormt het liturgische middelpunt van het gebouw, wordt door een hoger dan schip, transept en koor uitgevoerde pendentiefkoepel bekroond en is aan de oostelijke zijde afgesloten door een lagere koortravee met vijfzijdig gesloten absis. De gelovigen waren door het ontwerp aan drie zijden rond het onder de koepel opgestelde altaar geschaard. De koepel van de vieringspartij zou volgens de oudste plannen in hoogte zelfs de westelijke toren overtreffen. Deze in historiserende Delftse Schoolstijl uitgevoerde kerk werd tussen 1933 en 1935 ontworpen door de Bossche architect H.W. Valk. Beschrijving.

De bakstenen gevels van het gebouw, opgetrokken uit kloostermoppen, maken een gesloten indruk en zijn geleed door horizontale waterlijsten en geprofileerde vensteromlijstingen en bij de topgevels voorzien van vlechtingen en tufstenen afdekplaten. In elke travee van schip en zijbeuken is een laag, gedrukt spitsboogvenster geplaatst. In het schip, de transeptgevels en de vieringskoepel zijn deze vensters voorzien van een vorktracering. De vensters zijn gevuld met glas-in-lood panelen, deels afkomstig van Nunaber (1931) Gisèle Waterschoot van der Gracht (1940).

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Kenmerkend voor schip en transept zijn de laag aangezette zadel- en lessenaarsdaken, voorzien van monnik en non-pannen. Opvallend is dat nergens goten zijn toegepast: het forse overstek zou voor een goede waterafvoer zorg moeten dragen. Het dak rust op houten onbeschoten gordingenkappen met hangwerk. Door de toepassing van 'klimmende' vensters en topgevels in de verhoogde vieringskoepel, en enkelvoudige klokkestoelen ter bekroning van de transeptfaçades, maken deze delen van de kerk een meer verticale indruk. De westtoren van vijf geledingen maakt door de zware, drie maal versneden overhoeks geplaatste steunberen een romaanse indruk. De bovenste twee verdiepingen zijn geleed door nissen. Onder het stompe tentdak staat een ijzeren klokkestoel opgesteld, waarin enkele naoorlogse klokken zijn opgehangen (Petit en Fritsen, 1955). In de toren zijn behalve een betonnen spiltrap (de eerste meters zijn uitgevoerd in kloostermoppen), een orgeltribune (orgel in twee delen, 1958, fa. Verschuieren, Heijthuisen (L)) en een portaal met gedeeld portiek ondergebracht. Het karakter van het gebouw wordt in sterke mate bepaald door de laag aangezette daken. Daartoe zijn aan alle zijden van de kerk portalen en kapellen en nevenruimten onder kleine lessenaarsdaken toegevoegd. De toren wordt geflankeerd door kleine kapellen onder lessenaarsdak. Tegen de transeptarmen staan portieken, eveneens in dergelijke lagere aanbouwtjes. Aan de oostelijke zijde ligt tussen kerk en pastorie een sacristie, voorzien van een schouw en plafond met moer- en kinderbalken. Tegen de noordelijke zijde staat tegen de transeptfaçade een brede, tot het oorspronkelijke bouwplan behorende en in stijl gebouwde, schuur onder lessenaarsdak (hier ligt de moestuin) en een in ruïneuze staat verkerende muur, waarin een poort. Hier steekt de betonnen fundering van de kerk deels boven het maaiveld uit. Het gebouw is op betonnen heipalen gefundeerd. De ruimtelijke werking van het interieur is gericht op de viering, waar op een groot podium een altaar (in de jaren '60 van de twintigste eeuw pas ter plaatse opgesteld) staat. Vanuit de gehele kerk heeft men, mede door de toepassing van ranke bakstenen pijlers, goed zicht op de offerplaats. Het schip wordt overkluisd door een netgewelf, rustend op kraagstenen, terwijl in het portaal een plat koepelgewelf is toegepast. De koepel heeft een licht gebombeerde tongewelf met transversaalribben. De koepelgalerij en de arcatuur zijn geleed door bifora's. Het hoofdaltaar in de koorapsis is oorspronkelijk en bestaat uit een marmeren mensa op drie stipites. In één van de kapellen in de oostelijke wand van het transept zijn twee bijbehorende stipites opgesteld. In de kerk zijn naast de reeds van rijkswege beschermde beelden (St. Anna-te-Drieën XVI, H. Michaël XIX, H. Barbara XV, H. Maria, XIX), twee balusterkandelaars (XVI) en een doopvont (XVIII), vooral de gipsen kruiswegstaties en een 44-tal neo-renaissance kerkbanken van belang (afkomstig uit de Waterstaatskerk). Orgel en orgelkas zijn niet van waarde uit het oogpunt van monumentenzorg.

Waardering.

De kerk is van algemeen belang. Het gebouw heeft cultuurhistorische waarde als herinnering aan de geschiedenis van het katholicisme in het zuiden en is van belang als voorbeeld van de typologische ontwikkeling van de christocentrische volkskerk. Het heeft een bijzondere architectuurhistorische kwaliteit, is van groot belang als voorbeeld van de traditionalistische fase in het oeuvre van architect H.W. Valk. Het heeft ensemblewaarden als deel van een groep, die voor een belangrijk deel het silhouet en daarmee het aanzien van de kom van het dorp bepaalt. De kerk is nagenoeg geheel in de oorspronkelijke vorm bewaard gebleven.

Hoofdcategorie

Religieuze gebouwen

Subcategorie

Kerk en kerkonderdeel

Functie

Kerk

Monumentnummer*: 520154

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 22 juli 2002
Kadaster deel/nr: 16375/15

Monumentnaam**

H. Michael

Complexnummer

520152

Complexnaam

Kerkstraat

Woonplaats*

Beek en Donk

Gemeente*

Laarbeek

Provincie*

Noord-Brabant

Straat*

Kerkstraat

Nr*

3

Toev.*

Postcode*

5741 GK

Woonplaats*

Beek en Donk

Situering

Locatie

Plaats: Beek

Kadastrale gemeente*

Beek en Donk

Sectie*

K

Kad. object*

Appartement

Grondperceel

975

Rijksmonumentomschrijving**

Inleiding.

De PASTORIE van de H. Michaëlkerk is gelegen ten oosten van deze kerk en via de sacristie daarmee verbonden. Het gebouw is net als de kerk tussen 1933-'35 door de Bossche architect H.W. Valk ontworpen in historiserende Delftse Schoolstijl. Het woonhuis maakt door de deels laag aangezette daken en de verspringende rooilijn een landelijke indruk. Omstreeks 1970 is een deel van de vensters in de achtergevel vervangen.

Omschrijving.

Het huis heeft een T-vormige plattegrond en bestaat uit twee bouwlagen. Doordat het dak deels zeer laag is aangezet ontstaat de indruk dat het huis deels eenlaags is. De deels afgewolfde, deels van eindschilden voorzien zadeldaken worden nog benadrukt door het forse overstek (ook hier zijn geen goten) en de drie bekronende schoorstenen. Het aard en ambachtelijke verwerking van het bouw materiaal sluit aan bij die van de kerk. Ook de pastorie heeft monnik en non-pannen en is opgetrokken uit zware kloostermoppen. In het metselwerk zijn op representatieve plaatsen, zoals bij de voordeur, forse tufstenen blokken verwerkt. Mede door de toepassing van houten vensters, die deels zijn voorzien van luiken en een kleine roedenverdeling, ontstaat het beeld van een landelijk woonhuis. In de westelijke gevel heeft de pastorie drie raamassen, in de noordelijke twee. Typisch

eigentijdse elementen, zoals een balkon, zijn aan de (van de straat niet zichtbare) achtergevel geconcentreerd. Materiaal, vorm en stijl staan in dienst om, zoals gebruikelijk bij het werk van Hendrik Valk, het gebouw een streekeigen identiteit te geven, waarin traditionele waarden benadrukt worden. Het grotendeels ongewijzigde interieur is voorzien van eenvoudig gestucte muren en witgeschilderd. Veel van de oorspronkelijke paneeldeuren en binnenluiken zijn nog aanwezig. Opvallend is de grootte van hal en overloop. De oorspronkelijke indeling is nog aanwezig en getuigt door de onregelmatige vorm van sommige kamers van de moeite, die de architect had met de inpassing van de ruimten. Op zolder krijgt men een indruk van de problemen die de opstelling van de draagconstructie van het brede, onregelmatig gevormde dak met zich meebracht. De onbeschoten kap bestaat uit een wirwar van schoorstenen, stijlen, trekstangen en gordingen. De tuin wordt aan de zuidelijke zijde van de straat gescheiden door een in kloostermoppen gemetselde lage tuinmuur onder ezelsrug. Een dito bakstenen trap van vier treden leidt naar de voordeur van de pastorie.

Waardering.

De pastorie is van algemeen belang. Het gebouw heeft cultuurhistorische waarde als herinnering aan de geschiedenis van het katholicisme in het zuiden en is van belang als voorbeeld van de typologische ontwikkeling van de dorpspastorie. Het heeft een bijzondere architectuurhistorische kwaliteit, is van groot belang als voorbeeld van de traditionalistische fase in het oeuvre van architect H.W. Valk. Het heeft ensemblewaarden als deel van een groep, die voor een belangrijk deel het silhouet en daarmee het aanzien van de kom van het dorp bepaalt.

Hoofdcategorie

Religieuze gebouwen

Subcategorie

Kerkelijke dienstwoning

Functie

Pastorie(F)

Monumentnummer*: 525191

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 22 juli 2002
Kadaster deel/nr: 16375/15

*Monumentnaam***

H. Michael

Complexnummer

520152

Complexnaam

Kerkstraat

*Woonplaats**

Beek en Donk

*Gemeente**

Laarbeek

*Provincie**

Noord-Brabant

*Straat**

Kerkstraat

*Nr**

3

*Toev.**

*Postcode**

5741 GK

*Woonplaats**

Beek en Donk

Situering

Bij

Locatie

*Kadastrale gemeente**

Beek en Donk

*Sectie**

K

*Kad. object**

Appartement

Grondperceel

975

*Rijksmonumentomschrijving***

Inleiding.

Het betreft een ten zuiden van het schip van de H. Michaëlkerk te Beek opgesteld, gebroken-wit geschilderd kunststenen BEELD op sokkel, voorstellende de H. Michaël. Het beeld is ongesigneerd en dateert uit omstreeks 1900.

Omschrijving.

Op een gebroken-wit geschilderde sokkel staat een beeld van de H. Michaël, die de draak aan zijn voeten met een lans doorboort. Elementen, zoals de banier aan de lans, zijn in plaatijzer uitgevoerd.

Waardering.

Het beeld is van algemeen belang. Het heeft kunsthistorisch belang als voorbeeld van de kerkelijke kunstproductie rond 1900. Het heeft ensemblewaarden als onderdeel van een belangrijke bebouwingsgroep.

Hoofdcategorie

Religieuze gebouwen

Subcategorie

Kerkelijke dienstwoning

Functie

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 525192

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 22 juli 2002
Kadaster deel/nr: 16375/15

*Monumentnaam***

H. Michael

Complexnummer

520152

Complexnaam

Kerkstraat

*Woonplaats**

Beek en Donk

*Gemeente**

Laarbeek

*Provincie**

Noord-Brabant

*Straat**

Kerkstraat

*Nr**

3

*Toev.**

*Postcode**

5741 GK

*Woonplaats**

Beek en Donk

Situering

Bij

Locatie

*Kadastrale gemeente**

Beek en Donk

*Sectie**

K

*Kad. object**

Appartement

Grondperceel

975

*Rijksmonumentomschrijving***

Inleiding.

Het HEILIG HART-BEELD dat direct ten noorden van de westtoren van de H. Michaëlkerk te Beek staat opgesteld is door Auguste Falise in 1925 in brons gegoten. Het is gesigneerd op de bronzen voetplaat.

Omschrijving.

Het beeld van een zegenende Christus met gevleugeld hart is ca. twee meter hoog en staat op een moderne handvorm bakstenen sokkel. Blijkens een gedenksteen in de sokkel is het beeld ter plaatse door het St. Antoniusgilde in 1982 opgesteld.

Waardering.

Het beeld is van algemeen belang. Het heeft kunsthistorisch belang als voorbeeld van de kerkelijke kunstproductie, in het bijzonder als voorbeeld van het werk van de gerenommeerde beeldhouwer Falise. Het heeft ensemblewaarden als onderdeel van een belangrijke bebouwingsgroep.

Hoofdcategorie

Religieuze gebouwen

Subcategorie

Kerkelijke dienstwoning

Functie

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument